

CEDAW/C/EST/CO/4

Viimane toimetamata versioon

10. august 2007

Originaal: inglise keeles

Naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee kolmekümne üheksas istungjärk.

23. juulist -10. augustini 2007

Naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee kokkuvõtvad märkused: Eesti

1. Komitee arutas Eesti neljandat perioodilist aruannet (CEDAW/C/EST/4) oma 793. ja 794. kohtumisel 24. juulil 2007 (vt CEDAW/C/S.R.793(B) ja 794(B)). Komitee koostatud probleemide ja küsimuste loetelu on esitatud dokumendis CEDAW7C/EST/Q/4 ja Eesti vastused dokumendis CEDAW/C/EST/Q/4/Add.1.

Sissejuhatus

2. Komitee avaldab osalisriigile tänu neljanda perioodilise aruande eest, mille koostamisel on järgitud komitee juhiseid aruannete koostamise kohta ning arvestatud komitee eelmiste kokkuvõtvate märkustega. Komitee tunnustab osalisriiki enne istungjärku töörühmas tõstatatud probleemidele ja küsimustele antud kirjalike vastuste eest ning suulise esitluse ja kirjaliku lisainformatsiooni eest Eestis konventsiooni rakendamise viimaste arengusuundade kohta. Komitee tänab ka suulistele küsimustele antud vastuste eest.

3. Komitee tunnustab osalisriigi delegatsiooni, mida juhtis suursaadik Välisministeeriumist ning kuhu kuulusid Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonna juhataja ja teised osakonna esindajad, Välisministeeriumi juriidilise osakonna inimõiguste büroo direktor ja Riigikogu liige. Komitee hindab delegatsiooni ja komitee liikmete peetud avatud ja konstruktiivset dialoogi.

Positiivsed aspektid

4. Komitee tunnustab osalisriigi algatusi naiste diskrimineerimise likvideerimise ja soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks. Eriti tunneb komitee heameelt 1. mail 2004 jõustunud soolise võrdõiguslikkuse seaduse üle, mille eesmärgiks on tagada naiste ja meeste võrdne kohtlemine ja edendada soolist võrdõiguslikkust ning mis võimaldab rakendada sellekohaseid ajutisi erimeetmeid. Samuti tunneb komitee heameelt, et on loodud soolise võrdõiguslikkuse voliniku institutsioon eesmärgiga valvata soolise võrdõiguslikkuse seaduse täitmise järele, võtta isikutelt vastu taotlusi, avaldada arvamust võimalike diskrimineerimisjuhtumite kohta ning täita muid ülesandeid.

5. Komitee tervitab meetmeid, mida osalisriik on tarvitusele võtnud naiste ja tüdrukutega kauplemise suhtes, sealhulgas inimkaubanduse vastu võitlemise arengukava 2006-2009 vastuvõtmist 2006. aastal ning välismaalaste seaduse täiendamist 2007. aasta veebruaris, mis võimaldab anda inimkaubanduse ohvritele tähtajalise elamisloa. Lisaks tervitab komitee ka 2004. aasta maikuu rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ÜRO konventsiooni täiendava naiste ja lastega kaubitsemise ning muu inimkaubanduse ärahoidmise ja selle kuriteo eest karistamise protokollit ratifitseerimist.

6. Komitee tunneb heameelt delegatsiooni esitatud seisukoha üle, et ei esine asjaolusid, mis takistaksid lähiajal konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta fakultatiivprotokolli ratifitseerimist.

Peamised murettekitavad valdkonnad ning soovitused nende kohta

7. Meenutades osalisriigi kohustust täita järjepidevalt kõiki konventsiooni sätteid, käsitleb komitee käesolevates kokkuvõtvates märkustes väljatoodud probleeme ja soovitusi kui selliseid, mis nõuavad osalisriigi eelistähelepanu kuni järgmise perioodilise aruande esitamiseni. Sellest tulenevalt kutsub komitee osalisriiki keskenduma nendele valdkondadele oma rakendustegevuses ning andma saavutatud tulemustest aru järgmises perioodilises aruandes. Komitee palub osalisriigil edastada käesolevad kokkuvõtvad märkused kõikidele asjaomastele ministriumidele ja parlamendile, et tagada nende täielik rakendamine.

8. Märkides, et konventsioon on otsekohaldatav ja ülimuslik riigi seaduste suhtes, on komitee mures, et konventsiooni sätted ja selle olemuslik soolise võrdõiguslikkuse kontseptsiooni sisu, nagu ka komitee üldsoovitused, ei ole osalisriigis piisavalt tuntud ning neid ei ole võetud aluseks kõikidele soolist võrdõiguslikkust ja naiste seisundi parandamist käsitlevatele seadustele ja tegevussuundadele. Komitee on samuti mures, et konventsiooni sätted ja komitee üldsoovitused ei ole kohtunike, advokaatide, prokuröride ja ka naiste endi seas piisavalt tuntud, mida näitab konventsioonile viitavate kohtuotsuste puudumine. Komitee on samuti mures, et naised ei kasuta oma õiguste rikkumise korral piisavalt õiguskaitsevahendeid, sealhulgas kohtuliku kaitse võimalusi ega võimalust pöörduda õiguskantsleri poole.

9. Komitee kutsub osalisriiki üles võtma kasutusele lisameetmeid, et tagada konventsiooni piisav tuntuus ning rakendamine osalisriigis kõikide soolist võrdõiguslikkust ja naiste seisundi parandamist käsitlevate seaduste ja tegevussuundade alusena. Lisaks kutsub komitee osalisriiki üles võtma lisameetmeid, et levitada konventsiooni ja komitee üldsoovituste kohta informatsiooni ning korraldada prokuröridele, kohtunikele ja advokaatidele konventsiooni ja selle kohaldamist käsitlevaid koolitusprogramme. Komitee soovitab jätkata naistele, sealhulgas maapiirkonna naistele, ja naiste probleemidega tegelevatele vabäühendustele suunatud teavitamis- ja juriidilise kirjaoskuse parandamise kampaaniate korraldamist, et julgustada naisi ja suurendada naiste teadlikkust olemasolevatest menetlustest ja kaitsevahenditest nende õiguste rikkumise korral.

10. Tunnustades soolise võrdõiguslikkuse seaduse jõustumist, on komitee siiski mures, et ei ole võetud piisavalt meetmeid, mis tagaks selle kiire ja tõhusa rakendamise. Komitee on eriti mures, et osalisriigil puudub üksikasjalik, järjepidev ja jätkusuutlik lähenemisviis tegevussuundadele ja programmidele, mille eesmärk on saavutada naiste ja meeste võrdsus. Komitee on mures, et viibinud on soolise võrdõiguslikkuse seaduses ettenähtud soolise võrdõiguslikkuse nõukogu kui valitsusele soolise võrdõiguslikkuse edendamise küsimustes nõuandva organi moodustamine. Komitee väljendab muret, et soolise võrdõiguslikkuse volinikule on võimalik anda mandaat tegutsemiseks teistes diskrimineerimise valdkondades ning et tal puuduvad piisavad majandus- ja inimressursid, et täita tõhusalt talle soolise võrdõiguslikkuse seadusega pandud ülesandeid.

11. Komitee palub osalisriigil järgmises aruandes märkida, mida osalisriik on soolise võrdõiguslikkuse seaduse kõigi aspektide rakendamiseks ette võtnud, ning anda hinnang, kuidas on seadus tõhustanud konventsiooni rakendamist. Komitee soovib osalisriigil tagada üksikasjalik, järjepidev ja jätkusuutlik lähenemine konventsiooni rakendamisele, mis hõlmaks kõiki tegevussuundi ja programme, mille eesmärk on saavutada naiste ja meeste võrdõiguslikkus. Asjakohaste püüdluste tulemus peaks olema nii otsese kui ka kaudse diskrimineerimise likvideerimine ja naiste üldise võrdõiguslikkuse tunnustamine kooskõlas konventsiooni artiklitega 1 ja 2. Lisaks soovib komitee osalisriigil kehtestada konkreetsete ajakavad kõikide nende tegevussuundade ja programmide rakendamise kohta, mille eesmärk on naiste ja meeste võrdõiguslikkuse saavutamine. Komitee kannustab osalisriiki tagama institutsioonide, sealhulgas soolise võrdõiguslikkuse seaduses ettenähtud soolise võrdõiguslikkuse nõukogu moodustamise, neile tõhusaks toimimiseks vajalikud inim- ja rahalised ressursid ning nende mandaatide jätkuva keskendumise soolisele võrdõiguslikkusele.

12. Komitee on endiselt mures patriarhaalse suhtumise ja Eesti perekonnas ning ühiskonnas sügavalt juurdunud stereotüüpide püsimise pärast naiste ja meeste rollide ja kohustuste suhtes, mis avaldub naiste haridusvalikutes, nende olukorras tööturul ja nende alaesindatuses poliitilises ja avalikus elus ning otsustusõigusega ametikohtadel. Kuigi haridusministri 2005. aasta oktoobrikuu määruses nõuti stereotüüpide eemaldamist kooliõpikutest ja õppematerjalist, väljendab komitee muret, et õpikuid ja õppematerjale ei ole sellekohaselt veel üle vaadatud. Komitee on mures naisprofessorite väikse arvu pärast akadeemilise personali seas.

13. Komitee julgustab osalisriiki suurendama jõupingutusi, et võtta ennetavaid meetmeid sooliste stereotüüpide kõrvaldamiseks. Komitee soovib suunata teadlikkuse suurendamise kampaaniad nii naistele kui ka meestele ning aidata osalisriigil kaasa meedias positiivse kuvandi kujundamisele naistest ning naiste ja meeste võrdsest staatusest ja võrdsetest kohustustest era- ja avalikus sektoris. Komitee teeb osalisriigile ettepaneku intensiivistada pedagoogilise personali soolise võrdõiguslikkuse alast koolitamist ja viia kiirelt lõpule pedagoogilise kirjanduse ja materjalide ülevaatamine sooliste stereotüüpide kõrvaldamiseks. Komitee innustab osalisriiki jagama konventsiooni ja soolise võrdõiguslikkuse alaseid teadmisi haridussüsteemi kaudu, et muuta olemasolevaid stereotüüpseid vaateid ning suhtumist naise ja mehe rolli. Samuti kutsub komitee osalisriiki üles julgustama poiste ja tüdrukute haridusvalikute edasist mitmekesistamist. Lisaks innustab komitee osalisriiki töötama välja ja rakendama programme, mille eesmärk on nõustada naiste ja tüdrukute haridusvalikuid, pidades silmas nende edasisi võimalusi tööturul. Komitee innustab osalisriiki kehtestama poliitikaid, et suurendada naisprofessorite arvu akadeemilise personali seas.

14. Komitee väljendab muret, et naiste seisundi parandamise riiklikul institutsioonil, st Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonnal, võib puududa piisav autoriteet, otsustamisjõud ning rahalised ja inimressursid, et tõhusalt koordineerida valitsuse tööd soolise võrdõiguslikkuse edendamisel ja konventsiooni täielikult rakendamisel, sealhulgas kõigi teiste soolise võrdõiguslikkuse ja inimõiguste institutsioonide koordineerimisel ja nendega koostöö tegemisel riiklikul ja kohalikul

tasandil. Komitee märgib, et alates 2007. aasta juunist on osakonna kohustuste hulgas perepoliitika koordineerimine.

15. Komitee soovib osalisriigil tagada naiste seisundi parandamise riiklikule institutsioonile vajalik autoriteet, otsustamisõigus ning inim- ja rahalised ressursid, mis on vajalikud soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ja naiste inimõiguste tagamiseks. Samuti peaks tagama suutlikkuse tõhusalt koordineerida soolise võrdõiguslikkuse ja inimõiguste institutsioonide tegevust ning koostööd kodanikuühiskonnaga.

16. Komitee märgib, et kuigi osalisriigis tegeletakse koduvägivalda käsitleva riikliku arengukava ettevalmistamisega, mis peaks toimima hakkama 2008. aastast, on komitee endiselt mures naiste vastu suunatud vägivalda, sealhulgas koduvägivalda esinemise pärast Eestis. Komitee on samuti jätkuvalt mures, et puudub konkreetne naiste vastu suunatud koduvägivalda käsitlev seadus, mille alusel oleks võimalik väljastada kaitse- ja eraldamisorder ning tagada juurdepääs õigusabile.

17. Komitee kannustab osalisriiki kiiresti vastu võtma ja rakendama koduvägivalda käsitlevat riiklikku arengukava, tagama selle laiema tuntuse riigiametnike seas ja ühiskonnas üldisemalt ning jälgima selle tõhusust. Komitee kutsub osalisriiki üles tagama kõigile koduvägivalda ohvriks langenud naistele, sealhulgas maapiirkondade naistele, juurdepääs kohestele õiguskaitsevahenditele ja kaitsele, sealhulgas kaitseorderitele, ja ligipääs piisavale arvule turvalistele ja küllaldaselt rahastatud varjupaikadele ning õigusabile. Komitee kordab oma soovitusi, et osalisriik töötaks välja konkreetse naiste vastu suunatud koduvägivalda käsitleva seaduse, mis näeks ette asjakohased kaitsevahendid ja kaitse. Komitee innustab osalisriiki välja töötama laiahaardelist lähenemisviisi, kuidas tõkestada mis tahes kujul esinevat naiste vastu suunatud vägivalda ja kuidas sellega tegeleda, kehtestades sealhulgas õigusakte ning täiustades oma uurimis- ja andmekogu naiste vastu suunatud vägivalda esinemise, põhjuste ja tagajärgede kohta. Osalisriik peaks lisama taolistesse andmekogudesse toimepanija ja ohvri suhte.

18. Tunnustades meetmeid, mida on rakendatud inimkaubanduse vastu võitlemiseks, sealhulgas 2006. aastal inimkaubanduse vastu võitlemise arengukava 2006-2009 vastuvõtmist, välismaalaste seaduse täiendamist 2007. aasta veebruaris, mis võimaldab anda inimkaubanduse ohvritele ajutise elamisloa, ja 2004. aasta maikuu rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise ÜRO konventsiooni täiendava naiste ja lastega kaubitsemise ning muu inimkaubanduse ärahoidmise ja selle kuriteo eest karistamise protokolliga ratifitseerimist, on komitee endiselt mures naiste ja tüdrukutega kauplemise jätkuva esinemise pärast Eestis.

19. Komitee kutsub osalisriiki üles rakendama tõhusalt kõiki inimkaubanduse vastu võitlemise meetodeid. Komitee innustab osalisriiki koguma andmeid politsei- ja rahvusvahelistest allikatest ning neid analüüsima, esitama inimkaubitsejatele süüdistusi ja neid karistama ning tagama inimkaubanduse ohvriks langenud naiste ja tüdrukute inimõiguste kaitse. Komitee soovib samuti, et osalisriik tegeleks inimkaubanduse peapõhjusega ning teeks suuremaid jõupingutusi naiste majandusliku olukorra parandamiseks, et ära hoida nende kaitsetuse ärakasutamise inimkaubitsejate poolt. Lisaks peaks osalisriik

rakendama meetmeid inimkaubanduse ohvriks langenud naiste ja tüdrukute rehabiliteerimiseks ja ühiskondlikuks integratsiooniks. Komitee palub osalisriigil järgmises aruandes esitada üksikasjalik informatsioon ja andmed naiste ja tüdrukutega kaubitsemise ja prostitutsioonis ärakasutamise kohta ning meetmete kohta, mida on tarvitusele võetud selliste tegevuste tõkestamiseks ja nende vastu võitlemiseks.

20. Kuigi on märgata teatud edu seoses naiste esindatusega parlamendis, kohalikes omavalitsustes ja kõrgetel valitsuspositsioonidel, on komitee mures jätkuva naiste alaesindatuse pärast avalikus ja poliitilises elus ja vastutavatel ametikohtadel, sealhulgas parlamendis, ministriumides ja kohalikes omavalitsustes.

21. Komitee julgustab osalisriiki võtma vastu jätkusuutlikke meetmeid, sealhulgas ajutisi erimeetmeid, kooskõlas konventsiooni artikli 4 lõikega 1 ja komitee üldsoovitustega 25 ja 23 ning soolise võrdõiguslikkuse seaduses sätestatuga, et kiirendada naiste täielikku ja võrdset osalemist valitud ja määratud ametites. Sellised meetmed peaksid hõlmama suuniste, arvuliste eesmärkide ja ajakavade seadmist ning ka koolitusprogramme praegustele ja tulevastele naisjuhtidele juhtimis- ja läbirääkimisoskuste täiustamiseks. Komitee innustab osalisriiki korraldama ka teavituskampaaniaid selle kohta, kui tähtis on naiste osalemine avalikus ja poliitilises elus ning otsustustasandil.

22. Märkides, et kuigi soolise võrdõiguslikkuse seaduse kohaselt on tööandjad kohustatud edendama soolist võrdõiguslikkust, on komitee endiselt mures meeste ja naiste ametite eraldatuse pärast tööturul ja märkimisväärsete palgaerinevuste pärast. Kuigi delegatsioon märkis, et naiste töötus on vähenenud, on komitee mures, et naiste osalemise kohta tööturul ning linna- ja maapiirkondade mitteametlikus sektoris ei ole piisavalt andmeid.

23. Komitee soovib teha suuremaid jõupingutusi, et kõrvaldada naiste ja meeste ametite eraldatus nii horisontaalsel kui ka vertikaalsel tasandil ja võtta meetmeid naiste ja meeste palgaerinevuste vähendamiseks, rakendades avalikus sektoris tööhindamiskavasid, mis on seotud palkade tõstmisega naiste domineeritavates valdkondades. Lisaks soovib komitee tugevdada jõupingutusi, et tagada naistele juurdepääs kutseharidusele. Komitee innustab osalisriiki tagama palgaseaduse, sealhulgas samaväärse töö eest võrdset tasustamist käsitlevate sätete tõhus rakendamine. Komitee palub osalisriigil esitada järgmises aruandes üksikasjalik informatsioon, sealhulgas statistilised andmed, näidates kehtinud ja kehtivaid üldsuundi naiste tööhõive ja töötamise vallas linna- ja maapiirkonnas ning avalikus, era-, ametlikus ja mitteametlikus sektoris. Lisaks palub komitee esitada andmed naistele võrdsete võimaluste tagamiseks võetud meetmete mõju kohta.

24. Komitee on mures naiste tervise erinevaid aspekte puudutavate konkreetsete andmete ja informatsiooni, sealhulgas üldsuundade, piiratud kättesaadavuse pärast. Komitee märgib, et kuigi abortide arv on vähenenud, on see endiselt suhteliselt suur. Komitee on samuti mures, et HIV-positiivsete naiste arv Eestis kasvab.

25. Juhtides tähelepanu oma 24. üldsoovitusele naiste ja tervise kohta, kordab komitee, et on vaja teha üksikasjalik uuring naiste konkreetsete tervisevajaduste kohta. Komitee innustab osalisriiki rakendama konkreetseid meetmeid, et

suurendada ja jälgida naiste juurdepääsu tervishoiuteenustele, sealhulgas maapiirkonnas. Komitee palub osalisriigil tugevdada soovimatute raseduste ärahoidmise meetmeid, sealhulgas muutes ulatuslikumalt ja piiranguteta kättesaadavaks laiemat valikut kaitsevahendeid ning suurendades pereplaneerimisalast teadlikkust. Komitee palub, et osalisriik esitaks järgmises aruandes rohkem informatsiooni naiste tervise kohta vanuse, etnilise päritolu ning linna- ja maapiirkondade kaupa ning naiste tervise parandamiseks kasutusele võetud meetmete mõju kohta. Samuti palub komitee esitada informatsiooni naiste ligipääsu kohta tervishoiuteenustele, sealhulgas pereplaneerimisele. Komitee soovib osalisriigil suurendada jõupingutusi HIV/AIDS ennetamiseks ja sellega võitlemiseks ning tõhustada informatsiooni levitamist nakkuse riskidest ja levimisviisidest. Komitee soovib osalisriigil lisada sooline perspektiiv kõikidesse osalisriigi HIV/AIDS käsitlevatesse tegevussuundadesse ja programmidesse. Komitee kutsub osalisriiki üles tagama HIV/AIDS käsitlevate strateegiate tõhus rakendamine ja palub oma järgmises aruandes esitada üksikasjalik ja statistiline informatsioon naiste ja HIV/AIDS kohta.

26. Komitee on endiselt mures vähese informatsiooni pärast maanaiste olukorra kohta, sealhulgas ligipääsu kohta vajalikele tervishoiuteenustele, haridusele, krediidile, sotsiaalkindlustusele ja muudele teenustele ning nende otsustusprotsessis osalemise kohta.

27. Komitee palub osalisriigil esitada oma järgmises aruandes üksikasjalik ülevaade, milline on maanaiste tegelik olukord kõikides konventsioonis käsitletud valdkondades.

28. Kuigi komitee märgib kodakondsuseta isikute arvu vähenemist Eestis, on komitee mures, et riigis on siiski palju kodakondsuseta isikuid, sealhulgas naisi.

29. Komitee soovib osalisriigil teha suuremaid jõupingutusi, et anda kodakondsuseta naistele täielik õigus saada kodakondsus.

30. Komitee on mures, et 15-18-aastased alaealised võivad seaduse kohaselt abielluda. Komitee on mures vähese informatsiooni esinemise pärast abieluvara režiimi muutva uue perekonnaseaduse eelnõu mõju kohta naistele. Komitee on veel enam mures vabaabielus naiste õiguste kaitse puudumise pärast.

31. Komitee kannustab osalisriiki tõstma naiste ja meeste seaduslikku abiellumise vanust 18. eluaastale kooskõlas konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta artikli 16 lõikega 2, komitee 21. üldsoovitusega ja lapse õiguste konventsiooniga. Komitee soovib osalisriigil teha analüüs uue perekonnaseaduse eelnõu sooliste mõjude kohta ja esitada oma järgmises aruandes nimetatud analüüs ning selle tulemusena kasutusele võetud meetmete tulemused. Komitee soovib osalisriigil lisaks tagada abielus ja vabaabielus naistele ühesugune õiguste kaitse.

32. Komitee julgustab osalisriiki ratifitseerima konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta fakultatiivprotokollil ning vastu võtma konventsiooni artikli 20 punkti 1 muudatuse, mis puudutab komitee istungjärkude pikkust.

33. Komitee julgustab osalisriiki konventsiooniga võetud kohustuste täitmisel igakülgselt rakendama Pekingi deklaratsiooni ja tegevusplatvormi, mis tugedavad konventsiooni sätteid, ja palub osalisriigil lisada sellekohane informatsioon oma järgmisesse perioodilisse aruandesse.

34. Komitee rõhutab samuti, et konventsiooni täielik ja tõhus rakendamine on esmatähtis aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks. Komitee soovib soolist perspektiivi ja konventsiooni sätete selgesõnalist sisu võtta arvesse kõikide püüdluste puhul, mis on suunatud aastatuhande arengueesmärkide saavutamisele. Komitee palub osalisriigil esitada asjakohane informatsioon oma järgmises perioodilises aruandes.

35. Komitee märgib, et riikidepoolne seitsme peamise rahvusvahelise inimõigusi käsitleva dokumendi¹ järgimine parandab naiste inimõiguste ja põhivabaduste kasutamist kõikides eluvaldkondades. Sellest tulenevalt julgustab komitee Eesti valitsust kaaluma võõrtöölise ja nende pereliikmete kaitse konventsiooni ratifitseerimist; Eesti ei ole veel nimetatud konventsiooni osaline.

36. Komitee palub osalisriigil teha komitee kokkuvõtavad märkused Eestis laialt kättesaadavaks, et inimesed, sealhulgas valitsusametnikud, poliitikud ja parlamendisaadikud, ning naiste- ja inimõigustega tegelevad organisatsioonid oleksid teadlikud naiste *de jure* ja *de facto* võrdõiguslikkuse tagamiseks võetud meetmetest ning ka edasistest asjakohastest sammudest. Komitee palub osalisriigil jätkata ka edaspidi konventsiooni ja selle fakultatiivprotokolli, komitee üldiste soovitude, Pekingi deklaratsiooni ja tegevusplatvormi ning peaassamblee 23. istungjärgu tulemuste „Naised 2000: sooline võrdõiguslikkus, areng ja rahu 21. sajandiks” ulatuslikku levitamist, seda eriti nais- ja inimõiguste organisatsioonide seas.

37. Komitee palub osalisriigil esitada vastused käesolevates kokkuvõtvides märkustes väljendatud muredele oma järgmises perioodilises aruandes. Konventsiooni artikli 18 kohaselt kutsub komitee osalisriiki esitama oma viienda perioodilise aruande, mille tähtaeg on 2008. aasta november, ja kuuenda perioodilise aruande, mille tähtaeg on 2012. aasta novembris, ühendatud aruandena aastal 2012.

¹ Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvaheline pakt, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt; rahvusvaheline konventsioon rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta; konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta; piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastane konventsioon; lapse õiguste konventsioon; võõrtöölise ja nende perekonnaliikmete kaitse konventsioon